

Szerkesztőségi iroda:

Rimaszombat, Losonezi-utca 16 sz. a. Ide intézendő a lap szellemi részét érdeklő minden közlemény és levelezés.

Bérmentetlen levelek nem fogadtatnak el.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Előfizetési díj:

Egész évre . . . . . 4 frt.
Fél évre . . . . . 2 frt.
Negyed évre . . . . . 1 frt.
Egyes száma ára 10 kr.

GÖMÖR-KISHONT.

VEGYES TARTALMU HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN HÉT VASÁRNAPJÁN.

Kiadó-hivatal:

R.-szombat, Losonezi-utca 24. sz. **Rábely Miklós** könyvnyomdájában. — Ide intézendők a kiadó-hivatalt illető előfizetési pénz-, hirdetmény-, nyilttér- és felszámolások.

Hirdetési díj:

Egy négy hasábos petítoros térfogata . . . . . 5 kr.
Bélyegdíj: minden beiktatás után . . . . . 30 kr.

Nyilttér:

Egy sor . . . . . 20 kr.

Előfizetéseket elfogad: A „Gömör-Kishont” kiadó-hivatala Rimaszombat Losonezi-utca 24. sz., nemkülönben minden hazai postahivatal. — Az előfizetések legezészerűbben postautalvány útján eszközölhetők. — **Hirdetéseket** csupán a kiadó-hivatal vesz fel.

Rimaszombat, 1881. decz. 31.

Az év végén vagyunk. Visszapillantásokat tenni a lefolyt időre, emlékeink tárában kutatni, a tettekből következtetéseket vonni, tanulságos képet felállítani — volna talán most teendők, de a komoly reminiscenciák legtöbbszörre fájdalmasak; aki tud hinni, az a multa úgy sem ad sokat, aki pedig skeptikus, az a jövőben se bizik. Pedig aki a multban kutat, az előtt a jövő sem maradhat közönyös.

És mi, kik pessimisták nem vagyunk, de a csalfa reménykedésnek se igen adunk tápot; mi reflexiókat teszünk, talán a köteleesség sugallata folytán, talán szokásból. Áthaladtunk egy éven, folyton folyvást kutatva kerestünk, minden héten, minden nap mérlegeket állítottunk fel, eseményekkel, eseményekkel számoltunk el; ismereteket, tapasztalatokat gyűjtöttünk, buzgókodtunk szerény erővel, de törhetlen kitartással, nekünk tehát szabadságunkban áll szemügyre vennünk a megtörtént dolgokat, itélünk és következtetünk.

S mi volna itéletünk és következtetésünk alá esőbb — a közügynél, a társadalmi közéletnél. Nehéz ugyan társadalomról beszélni zaklatott állami életünkben, nehéz annak hatályos működéséről szót kockáztatni legkivált ma, mikor erőteljes, mozgékony társadalom nincs, vagy ha van szenvedőleges szerepre kárhoztatott. Miért nincs pedig? mert manapság nem vagyunk áthatva közös eszméktől, nem bírjuk megtartani az összekötő kapesot; nem szólunk egymáshoz, mert félünk az érintkezéstől, — nincs bennünk bizalom. Megtagadjuk az öröklött szokásokat; keressük inkább a kényelmetlenségeket, korlátokat huzunk egymás ellenébe — félünk egymástól. A családi körök feszesek, a társaságok önmaguknak élnek, — az arisztokratia gögösködik, a vagyonos osztály érdekeit tolja előtérbe, egyesek elzárkóznak. Pedig demokratikussá alakult az állam (legalább így mondják) s a kaszatok veszélyesebbek mint valaha.

Igy vagyunk a megyei közéletben is.

Mozgalmakat terveznek, azokban részt nem vesznek. A szellemi tehetségek áldoznak, a vagyono-

nosok irtóznak, nem a mozgalmaktól, hanem a tervezőkkel való érintkezéstől. A csak nem régen derék középosztály, s a földbirtokosság, most nem mer a mozgalmak élére állani, inkább megtagadja lételet.

Igy szenvednek a közügyek, ezek miatt nem tudunk segíteni közbajainkon, nem jöhetünk soha tisztába állami életünk jövőjére törő iparunk és kereskedelmünk kérdéseivel. Nem vagyunk képesek egy egyesületet virágoztatni, egy intézményt biztos alapokra fektetni. A mink van is — pusztulóban van.

Társas életünk sines. Mióta képezi közohaj tárgyát a magyar szalon, a magyar társaság!? Hiába. Az összejöveteleket legfeljebb a kaszinók eszközlik, kávéházak és játék helyiségek bírnak összetömöríteni, de ezek nem képesek egyszermind az összeolvastásra is. Estélyek, mulatságok tartatnak, de ezek rokonok, jó barátok találkozására, vagy futó szórakozásra ezelőznek csupán, — működő, áldozatkész társaságot teremteni nem tudnak. — Nem egy megyében, de az országban nincs társaság, mely egyesítene magában minden kitünőséget, a születési arisztokrátiát az észarisztokrátiát át a vagyonarisztokrátiát. — S ha nem érintkezünk, eszméket se váltunk. Vannak ugyan eszméink, de különbözők, a mi pl. a toll emberé, az nem a büszke tőrre, a mi ezé, az ismét nem a polgáré. . . Feszély, elzárkózottság itt, ott. . .

Mindehhez még a nyelv. Csak itt Gömörben háromféle; s egyik is akar terjeszkedni a másik rovására. A panszláv fészkek utálják a magyar elemeket, a kishonti tótság mint nemzetiség kinozza a magyar nemzet parányi részét. Az izgágáskodók nem akarnak megtanulni magyarul, inkább a magyarság tanul meg tótul. Eltörtösödött társadalmat pedig a mienkbe vonni nem lehet, nem is szabad.

Hasztalan építjük tehát a népiskolákat, gyötörjük a néptanítókat. Hasztalan magyarosítunk, a felvidék egy részének társadalmi nyelve mindig tót marad.

A közügyek javulását ne reméljük, az állam

segítségét a társadalomban ne keressük. Intézményeket ne létesítsünk, közbajaink orvoslását ne sűrűsítsük; az idő vasfoga kezd felemészteni. A homály megöli a világosságot.

Nincs segítség?

Volna talán, ha még egy Széchenyi támadna.

A megye népoktatásügyi állapota 1880/1. tanévben.

616. sz. — Tek. közigazgatási bizottság! Gömör-Kishontmegye 1880/1. évi népoktatásügyi állapotát van szerencsém a következőkben összefoglalni: 165165 lélekszám mellett van a megyének 17 községi 285 felekezeti iskolája, melyekhez még a rimaszombati és jolsvai nőipar, valamint a rimaszombati műfáragaztati, a dobsinai köcsiszoló tanműhelyeket és a Fábrý-féle tanítónőképződet számítva, népoktatási tanintézetek száma 207 volt. A felekezetek közül volt 95 r. kath., 3 g. kath., 68 helv. hitv., 116 evang. és 3 izr. iskola. Jelleg szerint 298 elemi, 2 polg., 2 kereskedelmi, 4 ipariskola és 1 tanítónőképződe. Ezekből ez évben keletkezett a tiszolci izraelita és a jolsvai magánintézet, ellenben megszűnt a nagyrozseai magán leányiskola. — Tannyelvre nézve volt 157 magyar, 5 magyar-német, 63 magyar-tót, 83 tót, 1 német-tót iskola. — 6—12 éves tanköteles volt 18715, még pedig 7724 rkath., 547 gkath., 3088 helv., 6907 evang., 441 mózes vallású. 13—15 éves tanköteles volt 6967, ugyint 2712 rkath., 214 gkath., 1265 ref., 2279 evang., 97 mózes vallású. Összesen tett a tankötelesek száma 25682-öt. Ez a mult 1879—80. évi létszámhoz képest 429-nyi gyarapodást tüntet fel, s az összes lakosság 15.5%-a mutatkozik tankötelessnek. Elemi iskolába járt ezekből 8577 fiu, 8390 leány összesen 16968, ismétlőiskolába (ipar- vagy kereskedelmi tanfolyamba) 2614 fiu, 2543 leány. Összesen 99. magánintézetekbe 14 leány, gymnasiumba 456. Az iskolába járók főösszege 22695 vagyis a tanköteleseknek 88%-a, az emelkedés 224 iskolába járó. — Vallásra nézve volt az iskolabjárók közül 8709 r. kath., 595 gkath., 4179 helv. 8681. ág. ev., 531 izr., nyelvre nézve 10635 magyar, 1116 német, 10949 tót. Telen-nyáron járt 21265, csak telen 1430. Tankönyve volt 21720-nak, nem volt 952-nek. A szorgalmi időt megtartók száma apadt ez évben 171-el, ellenben a tankönyvvel bírók száma emelkedett 173-al. A fél napi mulasztások száma felment 148807-re. Ezekből igazoltatott 127512. büntetett hatóságilag 9359. Mulasztási bírság gyanánt befolyt 104 frt 45 kr. — Azon községek száma, melyeknek előjárói a mulasztó tankötelesek szülei ellen a törvényszabta büntetéseket nem alkalmaz-

T Á R C Z A.

Téli rege.

Rajz. Irta Mészáros István.

Csak meg van az öreg Erzsók, hol örömben, hol bánatban. Rajta ki nem fog az idő, őt meg nem téri a gondok terhe, le nem veri a bubánat. Hej, pedig de sok busulni valója van! Hiszen csak alig jött a posta, mely hírt hozott veje haláról, s már is jött az újabb, nem ugyan Bosnyák-rszágból, hanem messzebb, egyenesen a más világról. Leányaért jött, veje küldte. Hát szegény öreg asszony csak kikísérte lányát is oda, a többi gyermekei közé az erdőszélre, hol a falu temetője fekszik. Nincs nap, hogy el ne haladna mellette, telen-nyáron, ha van arra dolga, ha nincs. Az a novemberi este nagyon megviselte, mikor utolsó gyermekének adta kezébe a szentelt gyertyát. Szegény Julis, pedig úgy szeretett volna még élni! Hiszen volt kiért. Három istenadta kedves apró jószágért, az ő három menyországáért. De a halottnak karja erősebb volt. Lehuzta oda, a nyirkos föld alá, hadd álmodjanak ketten gyermekeik boldogságáról, árváik jövődjéről. Szegény kis árvák, talán ők tartják az öreg Erzsókban a lelket.

Meg is fogadta az öreg Erzsók, hogy ezt a három kedves eselédet tejbé-vajba fűrészi. Meg nem hal addig, míg boldognak nem látja. Nagyon sokáig kell élni akkor Erzsók néni! Aztán ki tudja, élhetne-e eleget?

Az erdőszélen állt egy kunyhó évszázados hársak árnyán. Az volt az ő lakásuk. A jó uraság az öreg Erzsók-nak adta életfogytiglan menedéket, hogy meghuzhassa magát benne unokáival. Hő embere volt az öreg Gábor az uraságnak, lelkiismeretes erdőkerülő, régi eseléd, ötven éves szolgál: megérdemli özvegye azt a fedelet, mely alatt öregével életét hiven megosztotta. A kis kertből kitehik a zöld-ség, vetemény tölire valónak is, a halmon jó széna terem a Sármany tehén számára, mely árván kérődik az alacsony istálló rozoga jászla előtt. Fát az erdő szolgált, az uraság azt is meghagyta az új erdőkerülőnek, hogy ne háborgassák az öreg Erzsókat a rözse-szedésben, még ha tuskót is gyűjtöget. Mert oly kemény az idei tél.

Ott áll az ódon kunyhó, hóborított tetővel, füstlőgő kéménnyel, időbarnította falakkal. Tövében lombtalan hársak s néhány terebélyes eserfa, zuzmarás bokrok, mögötte a tölgyes, melyből a esikorgó éjszakákon ki-kihallik a farkasok üvöltése. Az erdő zuzmarás fái úgy esilognak a nap fényében, mint valami tündérrerdő, hol a fák levelei aranybél, virágai gyémántból vannak.

Bent azalatt vígan foly az élet. Talán azért, mert a nagyanya elment hazulról, zsihongnak oly nagyon, vagy mert ma van a karácsony, s előre örvendenek a Jézuskának, azért van oly élénk zsvaj. Pedig hát a nagyanya nem bánja, ha unokái zsvajognak, sőt örül neki, ha kiesinyei élénkek, vidorak, legfeljebb akkor pironogtatja meg, ha ki-mennek a hóba hanezuzni, hólapdázni, mert romlik a ruha, meg aztán megháthetik magokat. A kis Jézuska pedig csak akkor hoz valamit, ha a nagyanya eladhatja azt a zsák berkenyét, mely tegnapi puhult a szalma közt.

Mit törődnek ők avval, mit tudják ők azt. Eddig minden évben hozott valamit a Jézuska, az idén is fog, mert jók voltak és szófogadók.

A kis három éves Erzsike ott ül a padkán, ölében a ház kedvence, az öreg Cirmos, melyet a kis Erzsike úgy hív „Cilmosz”. Rángatja, dédelgeti, altatja, s a vén fehér maeska úgy eltűri akármít csinál vele kis gazdasszonya. Ugyan ki is aknázza türelmét. Bepolyázza, nagyanyjának hálófőkötőjét borítja rá, s van sírás, mikor, mert göresöt kötött rá, nem bírja kioldani. De segít rajta a kilencz éves Jóska úgy, hogy a nagy oldozgatás közben széttepi az elnyújt szalagokat. Erre már Jóska is megijed.

Az öt éves Sándor ez mind nem érdekli. Bánja is ő, ha megis sűtik a Cirmost, csak ő építhesse várát. Ott terdel az alacsony zsámoly előtt, melyen a megviselt, szennyes kártyákból várat épít. De úgy látszik, nem elég szilárd alapot vetett, mert már az első emeletnél rendszeren össze-dől. Egyszer már a toronyig vitte, akkor pedig meglökte a zsámolyt s az egész felőrai munka romba dől. De azért újra kezd, mert megakarja mutatni nagymamájának.

Jóska, mikor kis hűgát lecsendesítette, visszaül az asztalhoz, s tovább lapozgat képes könyvében. Nézegeti, nézegeti a képeket, s a ragyogó, színes képek láttára az ő kis lelkében is meglevőenül a képzelődés. Együtt sétál a király-

kisasszonyokkal s a hősekkel együtt öli meg a gonosz varázslót és a bőszi kilenczeftű sárkányt. Együtt iszik az örök élet vizéből, sőt még a temetőbe is elmegy, hogy meglócsolja az édes anyja sírját, mert attól a víztől a halott is feléled. Milyen boldogság lesz, ha ő megöli pléhkardjával a veres vitézt s lóháton jön vissza ide s elviszi nagyanyját, testvérkeit; édes anyját a temetőből, meg a kis házat, Pistát, a fúrge eszt, sármanyát, a jó tehénkét, Bundást, a nagymama hű kutyáját, sőt Erzsike kedveért még a ezirmost is. Ez nagy áldozat lesz, mert ő ki nem állhatja ezt a nyávogó állatot.

Harem a ezirmos türelme is elfogyott végre; megunt a dicsőséget és makrancos lett. Hiába mondja neki Erzsike, hogy kapsz ezt meg ezt, csak fogadj szót; neked is hoz a Jézuska szép ajándékot. A vén maeska csak nem akarta megérteni. Hiába simogatta s fojtogatta szeretetével, az minduntalan kimenekült az ölelő karokból s mikor végre a kis leány az ágy alól is kivonszolta, a ravasz állat megkarmolta bársony kaesóját, minek ismét rivás lett a vége.

Megint Jóska-nak kellett a vizagszatolnak lenni. Hozzá ment, megtörülte véres kezét, szépen bekötötte, ölbé vette a síró leánykát, esitigatta, de hát nem használt semmit.

Sándor is megunt a nagy varépítést; nem ment sehogy, mentől többet építgetett rajta, annál többször omlott össze. Most ő is odament testvérehez s ő is vizagszaltá hűgát, hogy meggyógyul, mire a Jézuska jön.

— Tudjátok mit — szolt Jóska — játszunk angyal és ördögöt, hiszen játszottunk már a tanyásék Juliskájával, meg az erdőkerülő fiukkal. Te Sándor leszel az angyal és ördög; ha az ablaktól sántikálsz elő, angyal vagy, ha pedig a kemenezétdől, akkor ördög. Virágok leszünk mi: én, Erzsike, a ezirmos, a Pisti. No most eredj ki.

Sándor megfogadta a szót és kiment.

— Erzsike, te leszel a kikiries, de aztán meg ne mond megint, hogy te vagy a kikiries; a Pisti lesz az ibolya; én a katangkóró; a ezirmos . . . annak csunya nevet adunk, mert megkarmolt . . . a ezirmos lesz a bűdöske. Aztán tudod megesszük Sándort, a nagyanyának meg a bundásnak is adunk nevetek. A nagyanya lesz a gyöngyvirág, a bundás meg a napraforgó. Bejöhetsz Sándor.

Sándor bejön s a kemenceze melől elősántikál.

ták, volt 143. — A 303 népoktatási intézet el volt helyezve 299 épületben, melyekből 291 az illető iskola tulajdonát képezi, 8 pedig bérelt. Új iskolaépület emeltetett Jólészen és Sajó-Püspökiben. A tanteremek száma volt 347. Legalább 3-5 méter belső magasságnál többel bírt 105, kevesebb 242 tanterem. Legalább 1 négyzetméter területet esett egy-egy tanulóra 175 tanteremben, kevesebb 172-ben. — Cézelszerű padokkal s minden szükséges butorral fel volt szerelve 93, kevésbé cézelszerűvel 147 tanterem, 107-ben pedig még mindig a gyermekek egészséges fejlődését gátló ugynevezett kosrai padok és asztalok használtattak. A sikeres tanításhoz mellőzhetlenül szükséges taneszközök közül volt: a vallás és közokt. miniszterium által kiadott szemléltető képgyűjtemény 4, másféle gyűjtemény 24 iskolával; továbbá 486 fekete tábla, 274 fali olvasótábla, 196 számvetési gép, 11 számvetési fali tábla gyűjtemény, 88 természettani fali ábra, 57 eszközgyűjtemény, 884 fali térkép, 229 földgömb, 198 természetrajzi ábra 250 természetrajzi eszközgyűjtemény. Könyvtár volt 140 iskolánál és pedig tankönyvgyűjtemény 61, kizárólag ifjúsági olvasmány 50, oly gyűjtemény, melyet felnőttek is használhattak 34, (25 magyar, 9 tót 6071 kötettel), tanítói szakkönyvtár 131 iskolánál, 273 iskola mellett van kert, de fáiškola csak 202 s ezek is kevés kivétellel érdemlik meg ezen nevet. Minden intézkedés hajótörést szenved az illetők áldozatkésztsége és ügybizgóságának hiánya miatt. Maguk az iskolaszékek sem méltatják még keblőn a népoktatás ezen közgazdaságilag legfontosabb ágát. (Vége következik.)

Társaséleti szemle.

A kaszinó felszázados jubileuma 1881. december 23-án.

Az ünnepély.

Megyei társaséletünk két kimagasló nevezetes eseménye marad nem halandó emlékkönyveinkben kétségkívül a testvérvárosok — Rozsnyó és Rimaszombat — társalgási egyesületének egymást gyorsan követő felszázados örömnünnepélye, annyival is inkább, mert ha most kegyelettel és buzgósággal őriztük meg az ősök emlékeit, bizton reméljük, hogy a későbbi nemzedék nem fogja átengedni a mi hagyatékainkat sem az enyészetnek. Mi megbecsüljük az elődök szellemi hagyományait, tápoljuk nemcsak gonddal, komoly küzdelmek között is fenntartott erkölcsi intézményeiket — egy felszázados mulva is mint szent örököt tekintjük . . . a következő kor emberei hasonlóan fognak azzal elbánni s a mi eddig kifejtett és kifejtésre váró fáradozásaink eredményeit meg fogják tartani.

A rimaszombati kaszinó fennállásának, alapításának 50-ik évfordulója meg lett ünnepelve fényesen, egyesült erővel, kebelbeliek és megyei testvérvárosok hasonlóképp egyesületei képviselőinek előzékeny részvétele mellett. Szerdán délután a városból és a vidékről díszes hölgykoszoru és intelligens férficsoport gyűlt össze a társalgási egyesület nagy termében, mely az ünnepély komolyságának emelése végett (az elnöki emelvény fölött) nemzeti lobogókkal s a „legnagyobb magyar“ s a „legigazabb hazafi“ — Széchenyi és Kossuth — arcképeivel volt feldíszítve. Fél 6 órakor kezdődött a solemnis actus. A dallók egy alkalmi énekkel léptek föl, azután a kaszinó jeles elnöke: Török János mondta el kitünő esinnel, erzelemmel, fenkölt modorban irt, megkapó közbeszövésekkel gazdagított megnyitó beszédjét, melyet sajnálatunkra — térszűke miatt — nem közölhetünk. — Az itt-ott kitoró lelkesedés, élénk helyeslések és éljenzések alkalmivá s meghatóvá tették e kiváló beszédet.

Azután Baksa István mondott egy hatásos, tőle megszokott kedvverítő humoros előbeszédet s felolvasta az egyület, okmányokkal igazolt, 50 éves történetét, fűszerezve elmés reflexiókkal, kísérve zamatos alanyi megjegyzésekkel. Az élvezetes előadás nagy tetszést szült. (A történetet alább közöljük. Szerk.) — Csider Károly indítványával lépett föl, hogy t. i. méltó jutalom gyanánt a nagyszabású elnöki beszéd s a történetíró szép munkájáért jegyzőkönyvi elismerés szavazzassék, a dolgozatok kinyomattassanak, az egyesület tagjai között kiosztassanak, szétküldessenek a megyében létező egyesületeknek s azok megjelent küldötteinek. Nagy helyesléssel szavaztatott meg az indítvány. — Bevezetésül a dallók elénekelték a „Szózat“-ot s ez volt az ünnepély előrészle.

A közvacsora.

A hetek előtti kibocsátott ivekől 200-on felülre tettük a közvacsorában résztvevők számát. Ugyis volt, bár a numerus a küldöttek tagjai s a dallók által még magasabb lett. A „Rózsa“ közterme alig fogadta be a nagy tömeget; a miért is a dallóknak a mellékszobában terítették. 8 óra felé kezdődött az étkezés, ami Rácz János kitünő zenéje, az énekesek „Jó étvágyat kívánunk“-ja, a hosszú toasztok miatt 10 órához közel érte végét. A legkisebb mozzanatokra ki nem terjeszkedve, a dietiókat soroljuk fel. Először is Csider Károly szólott; tartalmas és gondos beszédben éltette a vendégeket, a küldötteket. Bornemisza László társadalmi kérdéseket érintő, a társadalom mult és jelen viszonyait ismertető s a kaszinó erkölcsi hivatását fejtegető tartalomdus s tömör beszédje végén az elnökért s szintén a vendégekért üritette poharát. A két szónoklatra Juszth János tanár (Rozsnyóról) válaszolt, megköszönve a kitüntetést, s melegen kívánva minden jót a rimaszombati társalgási egyesületnek. Tőle hallottunk egy meglepő, városunkra igen hízegő nyilatkozatot, melyet a lelkes érzelem sugallta szívélyes megemlékezés és elismerésnek tulajdonítottunk. Molnár József igazi hévvel fogalmazott, „csillagos“ és „rózsás“ kifejezésekkel, elmés hasonlatokkal kicsinosított szép köszöntővel a nőkre kocizott, a mivel bizonyára annyi „ügyvédöt“ (ez esetben ő a cliens) szerzett a szépnem köréből, a mennyivel kevés halandó dícselkedhetik. Végül Juszth János beszélt még egyszer. (Itt említjük meg, hogy Rozsnyóról Juszth J., dr. Maurer Arthur, Markó József, Hevessy József, Rombauer Ervin, berzétei Máriaassy Manó, Beresényi Lajos, Chászár Károly, Lubik Ödön, Nagy-Róczéről Perjessy s Felméri tanárok. Csetnekéről Marton János voltak a képviselők, Jolsva is megtisztelt; Losonczon is elhatározották, hogy négyen felrúdulnak hozzánk, de egyikhez se volt szerencsénk.)

A táncmulatság.

A hirtelen kitesztított terem 1/211-kor helyet adott a táncművészet kedvelőinek. Megelőzőleg a dallók produkálták magukat a kaszinóban a vidékiek előtt s annyira megnyerték azok tetszését, hogy a közkivánságnak engedve 5—6 nótát kellett egy szuszra eldánolniok. — Jobb kedvet,

nagyobb kitartást, barátságosabb érintkezést csak ily alkalom szülhetett a táncteremben. Folyt a mulatság reggelig. A nagy hölgyközönségből ezeket irtuk fel, a netán kihagyottak szíves elnevezését kérjük. Két szem sok esetben keveset lát

Török Jánosné, Madarassy Dezsőné, Szakall Vinczéné, dr. Szabó Sámuelné, Institorisz Endréné, Groó Vilmosné, Lengyel Györgyné, Medveczky Sándorné, Samarjay Jánosné, Hegyessy Sándorné, Bernáth Gyuláné, Kaffka Károlyné, Dapsy Józsefné, Hrenko Árpádné, Kern Adolfiné, Stolez Mártonné urhölgyek, továbbá a Marton nővérek, Csider Gizela, Tasehner Aga, Furkas Sarolta, Szakall riska, Török Hona, Ján Aranka, Marikovszki Margit, Kubinyi N., Bodrogközy Hona, Csesznok Vilma, Fábry Aranka és Ida, Szabó Emma, Sütheő Mariska, Sütheő Hona, Benkovics Vilma, Tibely Etelka, Lőrinczy-nővérek, Krick Etelka, Czwikker Anna, Valovich M. (Ri-maszécsből), Tibold Mariska (Kokováról), Lucez Vilma (Osgyánból) kisasszonyok stb.

A rimaszombati kaszinó 50 éves története.

Baksay Istvántól.

Az angol, francia, német és olasz irodalom régen elérte arany korát, a magyar nyelv s irodalom — még e század első negyedében is parlagon hevert, főuraik nemetül beszéltek, a magyar hönatyák latinul tanácskoztak, a magyar okmányok latinul voltak szerkesztve, a magyar tudósok ha irtak, általában latinul irtak. Ki irt magyarul? egykét költőn kívül — legfőkébb még egy igénytelen osztály, a kálvinista papság!

Hát anyagi tekintetben hogy állottunk? Magyarország földjének kimeríthetlen gazdagsága mellett, pénzben koldusszegény volt! — kézműparunk kezdetleges állapotban, a gyárakhoz nemcsak pénzünk hiányzott; de a gyárpar fejlődését ügyes kiszámítással akadályozták a Magyarországot hurokként övedző halmiaczadok is: a kereskedéshez utaink rosszak voltak s járhatlanok! még a Dunán is ritkán uszott le nagy lomhán egy-két dereglye, de azok is csak Orsováig, azontul aztán végképen utjokat állták, a Duna medrében egyik parttól a másikig, egymás mellé s egymás mögé sorakozott kőszirtok. No de legyen elég a mult apróbb bajaiából ennyi mutatónyképen.

S az erőteljes, de kényelemszerető magyar ember, mintha fogalma sem lett volna arról, mennyire el volt maradva Magyarország, Európa legelső államától, saját magatertesztette jó kenyere, jó bora, s jó dohányja mellett, ha háza nem csurgott, kályhája nem füstölt, felesége nem zsémbelt, — nagy lelki megnyugvással, s teljes megelegéssel mondogatta: „extra Hungariam non est vita!“ niucs a világon oly boldog élet, mint Magyarországon!

Kolonicsról emlegeti a krónika, hogy azt moudta: „tegyük Magyarországot koldussá, azután rabbá —!“ Széchenyi István, miután azon czél megközelítésére, hogy a magyar, magyarrá legyen, meghozta nagyszzerű áldozatát, miután letette alapját a magyar akadémiának s az által a nemzet művelődésének. — Kolonicsnal szemben, s utána ötnegyedszázaddal — gazdaggá és szabadlú akarta tenni Magyarországot, s az évszázadok bünös mulasztását főképpen a szellemi s anyagi erők egyesítése által törekedett helyre pótolni s ez ösvényen egyik legszerencsésebb lépése volt a pesti kaszinó létesítése 1827-ben.

És e kaszinó, — melyben az általa nyújtott kellemes szórakozások vonzereje, de különösen Széchenyi István buzgalma következtében a tagok száma, már az első évben is kétszázegyre szaporodott, melyben egyenlő érdijt fizetve, minden tagnak egyenlő joga volt, senki háttérbe nem szoríthatott, melyben a házigazda iránti figyelmet senki nem sértette az által, mely órában jött, s mikor távozott, melyben ugyan a házigazdának netalán ellenvéleménye senkit sem korlátozott abban, hogy meggyőződését szabadon és

— Cin-ein-ein!
— Ki van kint?
— Az angyal.
— Nem igaz, az angyal az ablakból jön. Hát már elfelejtettad? Még egyszer.
— Bum-bum-bum!
— Ki van kint?
— Az ördög.
— Mit keres?
— Szép leányt.
— Mi a nevé?
— Rózsa.
— Kosár a nyakába, vedd a Dunába!
— Hát . . . hát . . . ősi rózsá . . . vagy nefelejtst!
— Nem járja, eredj még egyszer. He nem találod ki, hát bejössz mint angyal.

Bizony Sándor besántikált még vagy huszszor mig kettőt ki tudott találni.
— En vagyok kielies, gyügyögé Erzsike.
— Óh, te kis Csacsi, hát nem tudod már megállani, hogy ki ne kottyantsd magadat. No ne pityeregj hát, illik is ilyen szép kis lánynak, mint te vagy? Majd így nem szeret a Jézuska, pedig mennyi szépet fog hozni, ha jó leszlel.

E közben lealkonyodott. Az ablak jégvirágaira mind kevesebb napsugár ragyogott, végre azok szeszélyes alakjai egy fehér táblába olvadtak össze, melyen át nem lehetett a hólepte utakat s a borongó erdőt, de még a közeli berkeket sem látni. A szoba is egyre homályosult s csak a kemence körül terjedt vörös világosság, melyet a pattogó rőzsék s majd a hamvadó szikrák kivillanó fénye terjesztett. A gyermekek is közelebb húzódtak egymáshoz, s a kis Erzsike bátyja nyakába csimpajkozik és aggódó hangon sutogja:

— Fázom . . . Félek . . .
Erre aztán Jóska kimegy a konyhába, új rőzséket hoz és egész halommal dobja a kemenczébe. Oda tolja a székét, ölébe veszi hugát, másik kezével öcsését karolja át s gy szól:
— Hallgassatok gyerekek! Mesélek addig, mig a nagyanya megjön. De aztán csendesen legyetek.

— Jaj de jó lesz, csak valami szépet, szöl tapsolva Sándor és Erzsike is elfelejti, hogy ő fázik és fél.

— Hát volt egyszer egy erdő. Olyan nagy, nagy, mint a mienk. Szép nagy fák voltak benne aranylevelekkel. Gyönyörű virágok termettek a tisztásokon, soha el nem hervadó virágok, a kikircsek meg nem sárgultak, az ibolya mindig illatos volt, a rózsá sohasem hullatta leveleit. Szép szép patak folyt az erdőn keresztül, miben aranyos és ezüstös madarak fürdöttek, nagyok, százszor olyan nagyok, mint a mi Pistink.

— Igaz ez? — kérdé a hülyedező Sándor.
— Persze, hogy igaz. És a szép patak partján olyan nagy nefelejtsek nyíltak, olyan nagyok, mint nálunk a napraforgó, aztán meg olyan gyöngyvirágok, mint Erzsike fehér kalapja. Oda jöttek vízehez a szomjas mókuskák, nyulacsákák, őzikék és a szép szarvasok olyan nagy szarvakkal, mint itt van a szobánkban, csak hogy a szarvak is aranyból voltak. . . .

— Jaj de szép eldő! — szölt Erzsike.
— Igen ám, csak hogy nemcsak mókuskák, nyulacsákák, őzikék és aranyzarvasok jártak a patakhoz.

— Hát? — kérdé Sándorka.
— Hát farkasok is.
— Csunya farkasok! — szölt durezza Erzsike.

— És volt ennek a szép erdőnek a szélén egy ház. Éppen úgy, mint a mienk. Abban a házban lakott egy szép kis leány az édes anyjával. A leányt úgy hitták Piroska.
— Piroska! — ismétlé Erzsike, s ugyancsak fölyaita buzavirágzinú szeméit.

— Na hát ne beszélj mindig bele, mert nem mesélek. Egyszer a Piroska édes anyja azt mondta a kis leánynak: „Nesze leányom e kosár, vidd öreganyádnak, jó vacsora van benne, de vigyázz, hogy el ne ejtsd.“ És a kis Piroska ment mendegélt.

— Hát hogy tudta, hogy hol lakik az öreganyja? — kérdé Sándorka.

— Hát mert már sokszor volt ott. Öreganyja pedig az erdő közepében lakott egy incepinézsi kis házban, mely még a mienknél is kisebb volt. De egy olyan száz éves öreg asszonynak éppen elég volt. Nem tartott ő tehenet, aztán meg nem is főzött, hát minek kellett volna neki na-

gyobb ház? Elindult Piroska és az úton találkozik egy farkassal.

— Jaj, farkassal? — szölt ijedten Erzsike.
— És nem mászott a fára? — kérdé Sándor.

— Nem, mert ő még nem látott farkast, és nem tudta, hogy az erdőben vannak farkasok is.
— Hát az édes anyja tudta? kérdé újból Sándor.
— Tudta hát, hiszen csak tudta az édes anyja.
— Hát akkor miért nem ment vele? Minek eresztette magában Piroskát? akadékoskodott Sándor.

— Hát mert tudta, hogy a farkas nem bántja a kicsinyeket.

— Nem igaz, nem igaz, kiáltott Sándor, mert meg eszi; nem megparancsolta öreganyánk, hogy ki ne lépünk az ajtón, mert a farkasok a faluig is eljárnak s ha meglátnak, hát széttépnek.

— Igen, csak hogy azok nem olyan farkasok voltak; azok fekete farkasok voltak s a gyerekeket nem bántották, a mienk mind barna farkas.

— Vagy úgy! szölt Sándorka, mintha ő most már tökéletesen értené.

— Igen, és mikor a farkassal találkozik, azt mondja neki a farkas: „Jónapot Piroska!“ „Adjon isten bátyám, ki vagy te?“ így szölt a kis lány. „En vagyok az öreganyád doktora.

— Doktol, mi az? kérdi Erzsike.

— Hát aki a betegeknek orvosságot ad.
— Akkor nagyanyánk is doktol, mert mikor — tudod másik telen — sok kelbázt ettem éz beteg lettem, ő főzött és adott be herbatheát!

— Ó a mi doktorunk, de az öreg asszonyok doktora másképp néz ki.

— Vagy úgy, szölt Sándor, s adta a böleset.

— És aztán azt moudta a farkas: „ne menj most öreg anyádhoz, mert alszik, maradj itt, játszál ezekkel a gyémántos virágokkal. Elviszem én neked a vacsorát, te majd gyere az üres tányérokért!“ A kis lány hitt a farkasnak, odaadta a kosarat és elkezdett játszani. A farkas pedig oda ment az öreg asszony ajtajához és kopogott. „Ki az? kérdé az öreg asszony. „En vagyok, Piroska, nyisd ki az ajtót.“ Az öreg asszony nem látott már jól, kinyitotta. Ekkor be-

függetlenül mondja ki; — igen e kaszinó végzettszerűleg kijelölt alkalmas hely volt a közérdekű tárgyak megbeszélésére, a fontosabb kérdések megoldására, általában a szőnyegen forgó tervek előkészítésére. S valóban Budapestnek az ország valódi fővárosává emelése, a Buda-Pestet összekötő állandó hid kiépítése, a dunapart szabályozása, a vas-kapu áttérése, s megannyi akkor napi rendben levő tervek nem csak ott készítették elő, de keresztülvitelükre az üdvös mozgalom is onnan indult meg a legtöbb esetben.

Különösen nagy súlyt fektetett Széchenyi István ott az erők egyesítésére, mint maga írja, (Világ 357. lap:). „Ha a pesti kaszinó, csak arra adott volna, vagy adna valaha legtovább alkalmas okot, hogy a magyar bizák magában, segítséget senkitől se ne várjon, se ne kívánjon, hanem egyesüljön, merjen, s maga-magán segítsen: már akkor is valóban több hasznót tett volna, vagy teendene, mint a mennyit legforróbb várakozásink, velünk létesítőivel, egykor csak sejtettünk is!”

Széchenyi Istvánnak Hírel, majd Világ című munkáit ezren meg ezren olvasták, abban az időben a legélénkebb figyelemmel, s ezek hatása alatt s Magyarország jelen-tékenyebb városaiban rövid idő alatt egyik kaszinó a másik után alakult, s azok között egyike volt az elsőeknek a mi rimaszombati kaszinónk is!

Már 1830. nov. 18-án nyújtott be egy derék polgár, de mint a ki valami nagy merényt követ el, névtelenül, a városi tanáshoz egy felhívást, melyben egy alakulandó olvasó társaság ezéjét s tervezetét főbb vonásokban bemutatván, az egyet ügyét a tanács pártfogásába melegen ajánlotta s az olvasók s a közöltségen beszerzendő könyvek számára a város házában egy szobát kért; azonban a tanács alkalmas helyiséggel nem rendelkezvén, az ügy ez uttal elnapoltatott.

Egy év múlva az emelkedett gondolkozású Ratkó József városi ügyész s a város derék főbírája, Lenner Ferdinand karolták fel az olvasó-társaság ügyét, s az 1831. nov. 11. tartott ülésben, a tanács, Ratkó József indítványára közönytárnak s délutáni órákban az összejövetelekre tanácsstermék ajánlotta fel s engedte át, s így az egyet: olvasó-társ s a ság szerény neve alatt megalakult, s alakuló gyűlését, némi ünnepélyességgel 1831. decz. 27. napján, tehát épen tegnap múlt 50 éve tartotta meg.

A társaság szabályai, meglehetősen puritán szellemben voltak szerkesztve, például; a 6. §. rendelkez: „Sem italt, sem ételt az olvasó szobába vizen kívül behozni szabad nem leszen, a kártyázás is megtiltatik, ki ilyeket akar, az arra rendelt oldal szobában kedvét töltheti, mind az által a házardjátékok ott sem engedtetnek meg.”

Az olvasó-társaságunk ma, 50 év múlva, egyetlen élő tagja van, a mindnyájunk által méltán tisztelt és szeretett Lengyel Ferenc orvos ur.

1834. jan. 1-én az addig szűkebb körre szorított olvasó-társaság, már Casino név alatt alakult meg, alapszabályait némileg módosítva, körében a könyvek s hírlapok olvasásán kívül, az ártatlan szórakozásokat, például a házardjátékok teljes kizárásával a kártyát is megengedte, s a piac-téren Percz Jánosné asszony házában felső emeletét bérelvén ki, szállását a város házából oda tette át, 61 tagja lévén, a kaszinó jövője biztosítottnak látszott.

De 1835-ben a megyei tisztújítást megelőzőt élénk pártmozgalmak, a város polgárai közt is szakadást idézvén elő, sokan kivonták magukat a kaszinóból, — a jövedelem a folyó kiadásokat nehezen fedezhetvén, azon év június végén, az egyet, az Abafy Károly első alispán által, a megyeházánál felajánlott két szobába költözött át, melyet azonban már nov. 13-án a pozsonyi országgyűlésről hazatérő Szilassy Ferenc másodalispán számára átengedni volt kénytelen, s az egyet egy időre hajlék nélkül maradt.

Az azon napon tartott közgyűlés alkalmával felvett jegyzőkönyvbe Dapsy Vilmos ur, mint alkalmi jegyző, némi keserű humorral egy halálót rajzolt s két száresontot, alá írva: Quod oritur moritur, societatis szombathiana, casino dieta orta est 1834. die 18. juni, mortua post semi alisano annum 1835. die 13. novembris. A minek kezdete van, vége is van; a kaszinónak nevezett rimaszombati társulat eredetét vette 1834. jun. 18. s meghalt másfél év múlva 1835. november 13.

routott a farkas és az öreg asszonynak azt mondta: „Hám!” s mikor megint azt mondta: „Hám!” akkor le is nyelte.

Erzsike már nagyon meg volt illetődve; az akadémikus Sándorka se mert tovább kérdezősködni, attól félvén, hogy majd neki is azt mondja a farkas, hogy „Hám!”

E perczben iszonyatos üvöltés hallatszott künn az ablak előtt.

— A farkas, a farkas! kiáltá Sándorka.

— Megezz... a farkas! siránkozik Erzsike.

Valóban a farkas volt. A csikorgó hideg elverte a rengetegből, a borzasztó éhség kiesulta az erdőszélre, a falu alá. De sehol semmi nyom, sehol egy nyáj. A juhnyáj az aklokban telelnek s a esürhe sem hizik az ideu makkon. A világosság oda esalta, a hangok pedig megállították az éhes vadat. Ott kullogott, kerülgette a házat, áttört a garádon, mohón szivta be az istállóból kiterjengő gőzt, s szaglálta a jó tehénszagot. De hiába, az ajtó ellenállt. A konyha ajtó is be volt esukva, sehogy sem fért hozzá. Egyszerre csak erős kutyacsaholás hallik, mint mikor a véreb a szag után felleli a nyomot.

A csaholás mindinkább közelebb s közelebb hallatszik.

A gyermekek megismerik a hangot. El van felejtve a rege, a játék, Piroška, a mesebeli farkas. Mind egyszerre kiáltja:

— A Bundás, a Bundás!

Igen ám a Bundás!

Erzsike tapsolni kezd, Sándor tánczol örömben, mert jön a Bundás, s akkor jön a nagyanyja is — meg az édes jó Jézuska.

De Jósának megállt az esze. Az ő kilencz éves agyában szőget ütött a gondolat, hogy mi lesz már most? A farkas még itt üvölt, s ha Bundással összemennek és Bundás nem fogja legyőzni — akkor szegény nagyanyát okvetlenül széttépi a fenevad.

Most ő kezd el sirni.

— Nagyanyám, nagyanyám, kiáltja hangosan s oda fut az ablakhoz.

— Nagyanyám! Ismétlik testvérei s a nélkül, hogy tudnák, mi bántja bátyjokat s mi történhetik mi szörnyű történhetik még a szent estén, elkezdnek pityerégni, sirni jajveszékelné... mert Jóska is sir, Jóska is jajveszékelné.

Azonban egy társadalmi központ megalkotásának szükségége mind inkább érezhetővé lett már, s alig zajlottak le a pártküzdelmek, 1837. jan. elején a társulat új életre kelt, az érdekeltégek iránta napokint fokozódott, a tagok száma nem sokára 130-ra emelkedett, gr. Széchenyi István is megválasztott tiszteletbeli taggá, s gr. Andrássy György, mint az egyet rendes tagja bízott meg, hogy Széchenyi Istvánt a társulati tagság elfogadására felkérje, s Andrássy György nem sokára értesítette az egyetet, hogy nagy házában a megtiszteltetést szívesen veszi s elfogadta.

Az 1834/5. korszakból Lengyel Ferenc uron kívül, még négyen élnek: Szentmiklóssy Viktor, Farkas Miklós, Dapsy Vilmos és Samarjai József.

Az 1837/9. korszakból az említettek kivül Fáy Gusztáv, Marikovszky Gusztáv, Paczek Mór, Borsody József és Plichta Samuel. Tehát ma 41 év múlva az akkori tagok közül csak tizen vannak életben! Nagyon halunk!

Különbö 1837. év óta a kaszinóban a társadalmi élet mind élénkebb lett, az egyet által, a városi színház felszerelésére rendezett, s sorsjátékkal egybekötött bál 300 forint jövedelmezett, mely összeg a városi pénztárnoknak át is adatott. 1838. május 20. napját az egyet saját könyvtárnak gyarapítására rendezendő bálra tűzte ki, azonban annak jövedelmét, emberbaráti részvétből, a Pesten időközben árvíz által károsultaknak felszerelésére nyújtotta át. A könyvtár javára még ugyanazon év szeptember 17-én megtartott bál 242 forint jövedelmezett.

A negyvenes években kaszinónk már nemcsak a társadalmi életnek volt központja, de tagadhatlanul a köznevelődésnek s a humanizmusnak is valódi iskolája, terméiben elenyészett minden rangkülönbség, tagjai egy szölvá, egy családok képeztek, s legalább szerintem casinónknak nagy érdeme van abban is, hogy Rimaszombatban a különböző felekezetek oly példás egyetértésben élnek együtt s oly barátsággal, szeretettel viseltetnek egymás iránt.

Az igazgatóságunk ez időben három tagja volt, tíz év alatt igazgatók voltak: Ratkó József, Czeglédy Sámuel, Rakovszky József, Lenner Ferdinand, Szűgyi Ferenc, Lengyel Sámuel és Széplaky Lajos, pénztárnok volt 1840-ig Záborszky Károly, 1840. év óta Káposztás József; jegyző majdnem évenként más. Udvarnok: a kaszinói udvarnokok valódi típusa: Simonka István, ki hivatásának fontosságát komolyan átérzte, amit tett, lassan tette, egymás után s meggondolva, így nem csoda, ha aztán hamar elfáradt, s olykor-olykor panaszkodott sőt néha zugulódott is egy kissé a sok dolog miatt, most már módjában van pihenni a jó öregnek.

Az egyet helyisége volt tíz éven át a „Három róza” vendéglő 3 szobája 1842-ig a regale-bérlővel kötött szerződés nyomán, 1842. óta a városolt egy-egy évre 3 darab aranyért átengedve, — 1846. óta pedig a fekete sas című nagyszerű vendéglőnek piacra néző egész homlokzatát birtuk 4 db aranyért.

1848-ban valóban szükségünk is volt a tágasabb helyiségre, a pozsonyi márczius 3-ika, s a pesti márcz. 15-iek óta folytonosan lázas állapotban majd az országgyűlésről, majd a csatatérről, remény s aggodalom közt, minden perczben új meg új hirt leve, várva, minden hírnököt százan vettünk körül, sőt hogy közben legyünk s közelebb egymáshoz, megnyitottuk terméinket a helybeli polgári kör tagjainak is. 1848. július 14-én a Lengyelországból rendelt nélkül hazajött derék Württemberg-huszárokat fogadtuk, hazafias örömmel, magyar vendégszeretettel, ünnepélyes lakomával; azonban kaszinónk nemcsak másokban dicsőítte a hazaszeretetet, és áldozatkészséget; nemcsak szavakban nyilvánította a zaklatott hon iránti kötelességérzetet s lelkesedést; tagjainak több mint háromnegyede részt vett a schwechati véres csatában is.

A nagy idők letűntek, őrizzük legalább emlékeze őket!

Mikor aztán Világosnál minden elsetétedett, mikor a legyőzött óriások korszakát a törpék uralma váltotta fel, — a kaszinót egyszerűen kitétek gyönyörű helyiségekből, s az új méltóság szállásolt be fényes terméibe; s mi nehányan, a kaszinó romjai, ugyanazon épületben alól egy hátulsó zugszobácskában jöttünk össze esténként, vigasztalni s bátorítani egymást, olykor egy-egy pohár borban keresve az igazságot, melyet kívül nem találtunk fel! Azonban egy este

El volt felejtve a rege, a játék, Piroška, a mesebeli farkas. A regélő nem gondolt rá többet, a hallgatók nem kívánták.

— Ha a farkas a nagyanyát megtalálja enni! rebegé a halálra ijedt Jóska, s az ablakhoz ment, mely jó magasan volt verve a falba. Lassankint oda sompolyogtak testvérei, felháltak a székre s oda telepedtek bátyjok mellé s ott sirtak tovább.

Jóska pedig kinyitotta az ablakot, kitekintett s szívzaggató hangon kiáltá el magát:

— Ni a nagyanya! Ott meg a farkas.

Azután összekucsolá kezeit s gyermekiet imát mondott. Testvérei hasonlóképen ott térdelek a párkányon s utána mondták bátyjok töredezett, a gyermeki szív sugallta fohászának egyszerű igéit:

— Éles Jézuska, . . . öld meg e farkast... inkább ne hozz ajándékot... csak a nagyanyát mentsd meg... Jó leszek, szófogadó, édes Jézusom!

Megragadó volt a látvány. Az égről elvonultak a fellegek, a teli hold a magas égen pazarul bevilágítá a tért, hol két vad küzdött életre halálra. A játszi holdsugarak megtörték a fehér havon és ezer színben csillogtatták a zuzmarás ágakat. A ropogó havon egy nagy hóhéher örvös eb s egy sötét bozontos farkas marakodtak. Bundás mellett Erzsók néni egy kemény doronggal csapkodta a vadállatot. Vértől ázott mind a kettő, a hű bundás is, a fenevad is. Már-már kifárad a hű eb is; erre Erzsók néni a tiz sebtől vérző vadra új csapást mér. Minden ereje összpontosult az ütésben. A roppant csapásban megroggyan a vadállat és a hű Bundás torkának rohan és átharapja. A farkas összehull, mint a mglött madár és gözőlő vérevel festi a havat. . .

A kép másik oldalán három imádkozó gyermek. Ott térdelek az ablak párkányán s elszorult szívvel nézik a viadalt. Hol a csillagos, holdas, világos kék égremelék tekinteteket, hol a jó Jézuska lakozik, hol pedig a földre szegeztek melyen a pokol harezol. Igazán a sátán küldötte volt a böszült farkas. Mert a ki három nevelten árvától egyetlen gyámolukat akarja elrabolni, nem lehet más, mint maga a fektelen sátán.

Mogható volt azt a három ártatlan gyermek arczot látni. Jósának szép napbarnított arczán a rémület, a két-

zug-szobácskánkat zárva találtuk, kiesuktak bennünket, s mi önmegadással, minden nagyobb zugulódás nélkül oszlottunk el. Abban az időben örült az ember, ha csak kiesukták s nem — becsukták! (Vége köv.)

A közönség köréből.

Öszinte kérdés.

A koresolya-egyesület városunkban ez idén is megalakulván, annak idejében szóbeli kérelem intéztetett annak választmányához: szíveskednék kisebb évdij mellett megengedni a tanulóifjúságnak, hogy meghatározandó időben a jégpályán koresolyázhasson. A kérelem elutasítatott.

Miután pedig mindenütt, hol hasonló egyesület fenáll, a tanulóifjúságok kisebb díj mellett meg van engedve, hogy magát a sport e nemében az egyesület jégpályáján gyakorolhassa, mert társadalmi s kiváló nevelési szempontból jogos a kérelem, mennyiben az egyesületeknek a nevelésügy érdekében közreműködni egyik hivatások; tisztelettel kérdem ennél fogva: mi ok vagy okok birták arra a t. választmányt, hogy a tanulóifjúságnak a jelzett kedvezmény mellett a jégpályán való koresolyázást meg nem engedte? **Egy érdekelt.**

Előfizetési felhívás

a „GÖMÖR-KISHONT”

1882-ik évi folyamára.

Egész évre . . . . . 4 ft.
Negyed évre . . . . . 1 ft.

Tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani szíveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében fennakadás történjék.

Az előfizetést legegyszerűbb postaltalványnyal esz közölni.

Rimaszombat, 1881. december 31.

A kiadóhivatal.

Hírek és vegyesek.

Dec. 31.

— **Kitüntetés.** Ö felsége Lengyel Ferenc rimaszombati járási orvosnak, az egészségügy terén 54 éven át jeles szolgálatai elismerésül a koronás arany érdemkeresztet adományozta.

— **Hymen.** Potoczky Kálmán zemplénmegyei fiatal földbirtokos karácsony első napján jegyezte el Rimaszombatban Szontagh Jolán kisasszonyt. Szontagh Bertalan megyénk szeretett alispánjának művelt s kedves leányát. Számosak öszinte szerencsekívánatai járulnak e szép frigyhez.

— **Diszokmányt** nyújtott át egy rozsnói küldöttég Dr. Marikovszky Gusztávnak, mint a rozsnói kaszinó most is élő tagjának. A diszokmány elkészítése s átadása a rozsnót kaszinó nem régi jubileumán szavaztatott meg.

A rimaszombati mészáros ifjuság a „Három Róza” nagy termében e hó 15-én tartja meg — Rác János zenéje mellett — táczvigalmát. A helybeli mészáros ifjuság jóhírre s áldozatkészsége biztosítanak a mulatság sikeréről s fényességéről. Ajánljuk a közönség figyelmébe. Személyjegye 80 kr. Csakidjegye 2 ft.

— **Koburg Fülöp** és öccse Ágoston hg — említett balogi sörtevad vadászatánál egy ritka eset fordult elő. Ágoston hg. ugyanis egy emsere lött, mely a tüzelésre össze is rogyott, de azután esülőkre kapott és elment. Midőn a vadászlegény a lövés helyére ért — talált ugyan, de nem öreg sörtevadat, hanem egy piciny kis malacot, (körülbelül 18 cmtr. hosszú), melynek feje volt ellőve; nehány lépéssel távolabb pedig az emsét is feltalálta elterülve. Ugy kellett lenni, hogy az öreg épen malacozzai készült, midőn a lövés érte.

— **A körjegyzők,** a rozsnói és tornallyai járásból m. év december 28-ára voltak az adólelgyelő által beidézve,

ségbeesés, Sándorén a vad félelem; s Erzsike ártatlan arczán a bamba megdöbbenés — és végre mind a rémület félelem, remegés az áhitat magasztos kifejezésébe olvadnak össze s midőn a véres tusa eldőlt, a riadó öröm szól az angyalarezkökből.

Volt öröm, ujongás. Jóska volt az első, ki leugrott ajtót uytitni. Sándor utána. Erzsinek sem kellett széket, melyet Jóska örömben felrugott, lecsuszott a kis lány egy-maga, segítség nélkül is.

— Erzsók asszony megilletődve jött be. Látta unokáit az ablakban imádkozni s tán az is vezette oly biztosan kezét, hogy a doronggal a farkast halántékon vágja, mert bízott megmenekülésében, midőn ártatlan angyalai imádkoznak érte. . . .

De Bundás nem ugrándozott mint mások, midőn hazajött. Most vánszorgott szegény, s a vér patakokban ömlött oldalából. A konyhában össze rogyott. Utolsó pillantása asszonyára esett s Jósának, ki fejét simogatta megnyalta kezét, aztán oly hangon, mint mikor az ember szívéből nagyot sóhajt, kiadta paráját. . .

Az apróság körülállta a szegény eb, a hű szabadító hulláját és keserves könyeket hullatva felette.

Erzsók asszony kiczépelte a kamrába, hogy másnap, karácsony szent ünnepén eltemesse a kertbe, a nagy díofa tövéhez.

Bemenet még sirva találta a gyermekeket. Erre kosarába nyult, szép fenyőágot s játékot vesz elé. A fenyőágot cserébe dugja s meggyújtja rajta a parányi viaszgyertyákat.

— Ezt a Jézuska küldte. Nesze Jóska ez a szép képes könyv . . . minden állat le van festve benne . . . aztán itt van toll s irka ne Sándor ez a kard és csákó, nekéd pedig gyémántom ez a szép hajasbaba, meg ez a tulipántos böleső.

A gyermekek elfelejtették a regét, Piroskát a mesebeli és a valóságbeli farkast, a veszedelmet, Bundás elhunytát, mindent csak a jelennek éltek.

Hja, a gyermekszív hamar vigasztalódik!

a jövő évre szükséges utasítások s adókezelési rendszabályok átvétele végett.

Jótekörczélmi szini előadás. Csetneken ünnepek 2-ik napján az új színházi készletek vételárának törlesztésére szép eredményű és sikerült műkedvelői előadás és táncmulatság rendeztetett, az élénk városka és vidéke műpártoló közönségének részvétele mellett. Előadták „Már alszik” és „A miniszterelnök bátyja” egy-egy felv. vígjátékot. Szereplők voltak: Vesszer Janka, Somogyi Jolán, Plenczner Gizela kisasszonyok. — Sárkány Károly, Dr. Kengyel János, Makovics Pál, Kirinyi Béla, Döményi Dávid és Matolay Géza.

Az érdekes lelet, melyről legközelebb irtunk, a helybeli kir. ügyészek lett átadva. A hatósági beavatkozás szerintünk azon okból eredt, mert egy-két úri embernek a vidékről tetszett elbíresztelni városunkban a „rendkívüli.” „roppant,” „meseszerű” leletet s arany, ezüst és más drágaságoknak tulozni a kis böggrében elférő legmagasabban 30—40 frt értékű holmikat, melyek egy gymnasium vagy más tanintézet museumában foglalhatnak el szerény helyet.

Jégsport. Karácsony második napján d. u. 2 óra-kor volt a helybeli koresolyázó-egylet koresolya-pályájának ünnepélyes megnyitása. A tiszta sütő, de nem melegítő nap nemesak a koresolyasport híveit esalta ki a megnyitásra, de mindazokat, kik a belépti 20 kr. díjat — a szórakozás reményében — nem igen sajnálták. A várt mulatság jól sikerült, a vastag jégkéreg egész táborot elbirt a hátán.... A figyelők gyönyörködhettek az igazi koresolya-sportmanek ügyességeiben s nevezhettek a kontárok erőszakos produktióin.

Hivatlan vendégnek... Rácz János kitűnő zenekarának talán megrontására törekedik a losonczyi Rácz Rudi, kinek fülét minden nevezetesebb alkalom híre megüti s 12-ed magával felrándul ide keresetjé. Ugyan ne hagyja magát a mi kedvelt primásunk, kinek mostoha körülmények közt még akkor se volt szüksége kíséretre, mikor egyszer a Margitszigetről hazajövet 3—4 összefogdosott tagból állott a bandája.

Rimaszécsből írják, hogy Grimm (Tordai) szintársulata időzik ott 5 hét óta játsza folyvást kis közönség előtt, mert a vidéki inteligencia pártolására nem érdemesíti. A társulat 12—14 tagból áll, kiválnak ügyességük által Bodosiné, Telekiné, ifj. Tordai és Bodosi. Hogy némi bevételük legyen, egyesek műkedvelői szerepre vállalkoznak Rimaszécsből, így nem régebben Palánszky Lenke, Vathay Erzsike kisasszonyok léptek föl a „Czigány”-ban. — Kátana József és Csorba Kálmán pedig „Adj a tótnak szállást kiver a házból” cz. vígjátékban. Ünnepek után a „Család” Várgedébe készül.

A nagyszabolosi papirgyár részvénytársaság Lichtenstein József elnöke alatt szerdán rendkívüli közgyűlést tartott, melynek főbb tárgyait a díszgyári és masznicói papirgyárak megvétele s az alapító felemelése iránti indítványok képezték. E közgyűlésen az összes 100 db részvények deponáltattak; minthogy azonban a közgyűlési tárgyak kellőleg elkészítve nem voltak, a közgyűlés elnapolása s folytatólagos tárgyalása határozatott el.

A vadászati jegyek. A pénzügyminiszter, tudatta a törvényhatóságokkal, hogy a vadászati adóra nézve közelebbi törvényhozási intézkedés fog történni, tehát azoknak, kik vadászati engedélyüket az újév kezdetével megújítani akarják, vagy ily vadászati jegyet váltani ohajtának, csupán június végeig szóló féléves jegyeket adjanak ki, hogy az új törvény életbeléptetésének semmi akadályja ne legyen.

CSARNOK.

Szerelme gőzerővel.

Ép ma egy éve történt.

Uj esztendő napja volt, s én utra kelve elgőzölögtem Szobb felé. Alig értünk ki a pályaudvarból. — midőn a következő állomáson beszáll egy urias kinézésű fiatal ember s bizonyos eltanult eleganciával helyet foglal a kocsiban. Vele szemben a kocsis másik szögletében ült egy idősebb „fiatal hölgy” kinek minden mozdulata elárulta, hogy legalább is tíz évvel szeretne ifjabb lenni.

A beszállt fiatal ur lehetett a huszas évek között, s mindent fitymálóják- és kézmozdulatai csakhamar azon gyanut kelték bennem, hogy afféle iparlovag.

A szemben ülő pár felváltva de folytonosan fixirozta egymást. Amint azonban tekintetök találkoztak, villángyorsasággal lesüték szemeiket.

Itju és hölgy sok ideig azon látszottak gondolkozni, hogyan ereszkedhetnének beszélgetésbe, mert az nagyon kitetszett belőlök, hogy egyikök sem nevelkedett zárdában, s az egész utat némaságban eltölteni sem lehetett szándékukban.

Egyszerre egy mentő gondolat villan meg az ifju agyában. Hirtelen föláll, kabátja oldalzsebéből egy tárczát von elő s a hallgatag szomszédnő előtt magát meghajtván: — Megengedi nagysád, hogy e szivarra rágyújthassak?

A kérdezett hölgy a megszólítás örömeiben, s hogy a beszéd fonatát így megkezdheti, eltitkolhatatlan nemével a boldogságnak szólta:

— Valóban végtelenül sajnálom, de a szivar fűs-jét ki nem állhatom; ez ellenszenvet, megvallom még boldogult anyámtól a Csépayak nemes ivadékatól — e név bizonyára ismeretes ön előtt — örököltem.

— Csépay?! szolt az ifju utitárs, — nem így hitták-e azt a jeles tábornokot is, kiről az én nagybátyám a Benlaky altábornagy annyit beszélt?!

— Igen uram, ön jól emlékszik; ama tábornok anyám testvér-bátyja volt; a mint beszédjéből kitetszik, uram, ön is nemes?!

— Én Dr. Gombházi vagyok, születésre magyar, de ez idő szerint svédországi lakos.

— Én Holdházi Leontin, atyám főorvos Budapesten.

— Felette örvendek, hogy egy ily nemes család tagját üdvözölhetem; azonnal észrevettem, hogy előkelő származású hölgyhöz leend szerencsém; ezt mi nemesek rögtön észre szoktuk venni. Tehát főorvos nagysád kedves papája?

— Igen uram. — S ön doktor — de csak in honoris causa?

— Nem. Én doktor in absentia vagyok, csupán a tárgy iránti előszeretetből. Rendesen pedig a királyi udvarnál tartózkodom, ha urodalmam gondjai megengedik.

— Ah mely pompás lehet falun az élet, ha egyszerűsmind az ember ideje egy részét a tudományoknak is szentelendi. Oh én is rajongok a tudományokért és a latin nyelv az én legkedvesebb tárgyam. Ön is ért latinul, nemde doktor ur?

Erre a kérdésre egy kissé feszengeni látszott a doktor ur és nagyon zavartan felelé:

— Természetesen nagysád, természetesen, csak hogy persze a mi latin nyelvünk, a melyet a svéd iskolákban tanultunk egészen eltérő ám az önökétől. A mi pedig egyéni nézetemet illeti, megvallom, még a chinai vagy zsidó nyelvet is többre becsülöm a latinul.

Nagysám elragadtatva ily nagy tekintélyű ur tudományosságától, már azon látszott gondolkozni, vajjon a vas-pálya nem a legalkalmasabb házasságközvetítő lehetne-e két hevülő kebel között, s kezdé is a szerelem mindenható halóját szövögetni. Bizonyára oly gondolatok, melyek egy éltebb „fiatal hölgy” részéről már nem vehetők rossz néven. Felnyitá aztán utitáskáját, s abból egy jókora adag mákos kalácsot vonva elő, epedő tekintettel kínálá meg vele a doktor urat, ki a gyengéd kezek nyújtotta adományt kellő étvággal rö, tön elemeszté.

— De igen tisztelt doktor ur, önnek még a dióspatkót is meg kell ízelelnie; az a legjobb. A megkínált ifju utitárs erre, előkelő meghajtással köszöné meg a szives figyelmet mire Holdházi Leontin szólta:

— Ha épen nem ohajtja, hagyjuk, hogy is tartja csak a latin közszólam: de krustibus non disputon dum est — ugy-e doktor ur?

Hogy érti ezt nagysád? Azt mondom: de krustibus non disputandum est, a mi azt jelenti, hogy egyik szereti a diós patkót, s másik nem.

Ertem, értem, ah mily szellemes! Valóban nem mulaszthatom el esodálkozásomat kifejezni a fölött, hogy nagysád e nehéz nyelvet ily tökéletesen beszéli; az ember azt hinné nagysád e nyelvből maturált is. Megvallom, még udvari körökben sem volt szerencsém ily kifogástalan latinságot hallani.

Holdházi Leontin önelégülten mosolyogva mondá e szavakra:

— Doktor ur, ön igen udvarias. Különben ne feledjük, hogy anyám a Csépayéktól származott, atyám pedig főorvos Budapesten s így alig lehet a műveltség oly ága, melyhez e magamkoru fiatal leánykák ne értenének.

— Doktor ur, érdeklődik ön a költészet iránt is?

— Felette érdeklődöm, sőt magam is költögetek, felelé Gombházi ur, — miközben Leontin nagysám egy ujdona-tuj könyvet von elő.

— Ön már valóban elbájol engem doktor ur; én is rajongok a költészetért, s az imént vett költemény-füzér: „Hajnalfi Tihamér költeményes versezetei” egy egészen új,

ismeretlen, bővös világba vezetnek engemet. Ám hallja édes doktor ur:

„Zöld ligetnek bájós édenében
Láttalak meg szívem szép leány,
S megrezzeve . . . keblem szűz hevében,
Oly kéréleg mondtam: nézz reám!”

Erti és érzi ezt doktor ur? „Zöld liget és bájós éden!”
„Keblem szűz hevében!” „Nézz reám!” (Vége köv.)

Hivatalos közlemények.

Rimaszombati kir. Törvényszék Elnökétől.

Pályázati hirdetés!

933. sz. eln. 1881. — A rimaszombati kir. járásbírósnál íresedésbe jött irnoki állomásra, mely után évi 500 frt fizetés, és 100 frt lakpénz jár — a nagym. m. k. Igazságügyi miniszterium f. évi 3761. I. M. E. sz. a engedélyénél fogva pályázat hirdettetik, felhivatnak a pályázni kívánók, hogy szabályszerűen felszerelt folyamodványaikat az 1882. év január hó 20-ig ezen kir. Törvényszék elnökségénél nyújtsák be, a későbbben érkezendő folyamodványok figyelembe vételét nem fognak. — Rimaszombat, 1881. december 19.

Marton Rudolf, kir. tszéki elnök.

Rimaszombat város rendezett Tanácsától.

Pályázati hirdetmény.

927. sz. — Rimaszombat rendezett tanácsu város, a tulajdonát képező „Széchenyi” kertben a jövő év február elsejétől egy képzett műkertészt kíván alkalmazni, — a pályázni kívánók — bizonyítványokkal ellátott kérvényeket 1882. évi január hó 15-ik napjáig a polgármesteri hivatalnál beadhatják.

Javadalmazás: természetbeni lakás, évi 300 frt, 6 méteről tűzi fa és több előnyös jövedelmek.

Kelt Rimaszombatban, 1881. decz. 13 án.

Szabó György, polgármester.

Szerkesztői üzenetek.

S. I. Jövőre megkezdjük: köszönet.

—r. —s. Téved, nem egy állunk.

—i. —s. Szives közreműködésére számítunk.

R-szécs Ajánlatát elfogadjuk, csak pontosítást kérünk.

Kakuk. Türelem, van még idő a megszólalásra.

N-a Pongyola.

K M Inkább átdolgozzuk az egészet, ha időnk engedi.

„Sohajtozom.” Ne sohajtozzék Felünk a többi átolvasásától.

—zsi. Nekünk azt nem szükséges tudnunk, ki az az „ö,” de most ezért se adhatjuk ki, mert miránk haragudnák meg.

Felelős szerkesztő s laptulajdonos: **Pető Porubszki Pál.**

Szerkesztőtárs: **Fóthi Kovács Béla.**

H I R D E T É S E K.

Haszonbéri hirdetmény.

Csetnek város határában fekvő, s a Janko család tulajdonához tartozó tagosított birtok, 63 kath. hold dohányt termő szántóföld, 17 kath. hold jó rét, 4 kath. hold gyümölcsös kert, 115 közbirtokossági aránykules utáni közjóvedelem, a birtok közepén levő kétkerekű vizi-malom lakházzal s gazdasági épületekkel — szabadkézből haszonbérbe kiadó, esetleg örök áron is eladó. Bővebben értekezhetni **Marton János ügyvéddel Csetneken.**

Egy, a francia nyelv- és irodalomból államilag képesített tanár, az 1882-ik év január havától kezdve, a **franczai nyelvből**, Rimaszombatban magán-tanfolyamot nyit, melyre nézve a feltételek e lap kiadóhivatalában megtekinthetők.

SCHÖNFEELD JÓZSEF,

férfi ruhakereskedő

Rimaszombat, cserencsényi-utca, Dickmann-féle ház.

Alólirott tisztelettel jelentem a mélyen tisztelt közönségnek, hogy **folyó évi október hó 20-án** nyitám meg ujjonnan berendezett

férfi ruhakereskedésemet

hol a legújabb divat szerinti **kész férfi-ruhák, gyermek-öltözetek, vadász-, Mencsikoff-télikabátok, utazó-bundák** stb., stb., ugyszintén mindenféle **franczia-, brünni-, reichenbergi** és több más külföldi gyártmányu ruhaszövetek a legnagyobb választékban találhatók fel. — Mérték utáni megrendelések, kívánság szerint, gyorsan és jutányosan eszközöltetnek.

A mélyen tisztelt közönség szives pártfogását bizton remélve, maradtam kész szolgáljak — Rimaszombat, 1881. október 15.

SCHÖNFEELD JOZSEF, férfi ruhakészítő.

Országos vásárok alkalmával árucarnokom a főterem a „Három Rózsa” vendéglővel szemben lesz felállítva.